

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

11.03.2019

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ №18

***З ПИТАНЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ:***

***Тенденції міжнародних ринків
освітніх послуг***

Зима 2018-2019

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

До уваги

деканів факультетів, директорів інститутів та їх заступників з міжнародної діяльності, завідувачів кафедр, керівників міжнародних офісів та інших підрозділів університету, які працюють у сфері зовнішньоекономічної діяльності

У цьому випуску:

1. Перспективи і сучасні стратегії розвитку надання освітніх послуг університетами	3
2. Огляд регіональних ринків освітніх послуг	11
2.1. Африканський регіон	11
2.2. Азіатський регіон.....	16
2.3. Країни СНД	19
3. Результати діяльності КПІ ім. Ігоря Сікорського в міжнародній сфері.....	22
4. Перспективні шляхи розвитку діяльності українських університетів в умовах глобалізації та інтернаціоналізації українського ринку освітніх послуг.....	26

Укладачі: Відділ зовнішньоекономічної діяльності Департаменту міжнародного співробітництва КПІ ім. Ігоря Сікорського

1. Перспективи і сучасні стратегії розвитку надання освітніх послуг університетами

«Чимало дослідницьких проектів просто не можуть бути реалізованими без міжнародного співробітництва через їх комплексність. І чим раніше студенти та недавні випускники отримують можливість поїхати за кордон, тим більше шансів для розвитку одержують як самі молоді люди, так і — у інноваційному плані — їхні країни. Спільний простір вищої освіти забезпечує значно більшу додану вартість, ніж суто національні системи.»

Норберт Арнольд, доктор природничих наук,
керівник групи з дослідження освітньої і наукової
політики Фонду Конрада Аденауера, м. Берлін

В багатьох країнах світу освітні послуги набули значної ваги у економіці та перетворилися на експортноорієнтовану галузь і нову форму міжнародних економічних відносин, що сприяє розвитку та реалізації економічних і геополітичних інтересів країн, слугує інструментом «м'якої дипломатії». В останні півстоліття інтернаціоналізація освіти дозволяє країнам здійснити диверсифікацію цієї галузі та забезпечити стабільні надходження фінансових коштів у національній економіці через збільшення іноземних студентів, розширити можливості для власних студентів у закордонних закладах освіти (ЗВО) через узгодження та осучаснення навчальних планів, підвищення якості освіти і досліджень, поширення участі студентів і викладачів у міжнародному процесі обміну знаннями, створення регіональних мереж закладів освіти.

Експорт освітніх послуг складається з:

- провадженні освітньої діяльності, післядипломної підготовки та підвищенні кваліфікації фахівців, а також підготовки наукових кадрів для іноземних держав;
- організації підготовки здобувачів вищої освіти за спільними міжнародними програмами;
- направленні здобувачів вищої освіти на навчання та здобувачів наукових ступенів на стажування за кордон;
- виконанні освітньо-наукових міжнародних проектів, програм, грантів;
- створенні спільних з іноземними партнерами структурних підрозділів і юридичних осіб;
- організації та проведенні міжнародних виставок, конференцій, симпозіумів, семінарів тощо.

Варто відзначити регіональні відмінності системи міжнародного трансферу знань та експорту освітніх послуг, які формують основні тенденції її функціонування. Перш за все - спрямування трансферу на експорт чи на імпорт. Це пояснюється демографічними змінами - попит на вищу освіту більше у «молодих» країн порівняно з країнами зі старіючим населенням. Таким чином, поставка освітніх послуг відбувається країнами зі старіючим населенням, де все менше молодих студентів вступають до університетів. Країни, що розвиваються, такі як Індія і Китай, є найбільшими імпортерами освіти у світі. Міжнародний трансфер або експорт освітніх послуг може здійснюватися завдяки комбінаціям кількох факторів, але не лише таким поєднанням (табл. 1).

Таблиця 1. Форми міжнародного трансферу або експорту освітніх послуг

	Країна надання / споживання послуги	
	Рідна	Закордоном
Студенти	комерційна присутність постачальника в країні-споживачеві (філії, представництва закордонного вишу); поширення освітніх програм за кордоном постачальника	споживання послуг за кордоном при відвідуванні країни-постачальника (студенти, що навчаються за кордоном);

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

Викладачі, дослідники	поставка послуги через кордон без участі споживача (студенти, що навчаються в рамках відкритих і дистанційних освітніх програм)	присутність фізичних осіб з країни-постачальника в країні-споживачеві (професори та дослідники, що працюють за кордоном);
--------------------------	---	---

На світовому ринку спостерігається збільшення темпів транскордонного потоку студентів, які здобувають вищу освіту, що навіть перевищують темпи поширення самої вищої освіти. Наприклад, частка студентів–іноземних громадян у провідних ЗВО Великобританії, США, Канади сягає 80 процентів. За даними ЮНЕСКО, рівень міжнародної мобільності студентів за останні 25 років виріс на 300 % і прогнозується, що до 2025 року досягне 4,9 млн. осіб.

За свідченням дослідників, у десяти роки ХХІ ст. ємність світового ринку освітніх послуг становить близько 100 млрд. дол. США, із них близько 60 млрд. дол. припадає на освітні послуги вищої освіти, а експорт освітніх послуг здійснюють понад 140 країн світу. Основними конкурентами стають навіть не заклади освіти, а власне держави зі своїми культурними традиціями, що утворюють відповідні репутації та перспективи. Серед основних конкурентів в експорті освітніх послуг так країни, як США, Великобританія, Німеччина, Франція, Австралія, Японія, Канада, Нова Зеландія. Цю ж стратегію наслідують Китай, Індія, Мексика, Малайзія, деякі інші. Україна теж намагається активізувати експортну стратегію в галузі освіти. За розмірами внеску в національну економіку сфера освіти в США займає 5-те місце, в Австралії 3-4-те місце, інші показники економічного впливу освітніх послуг за країнами подано в табл. 2.

Експорт освітніх послуг країнами розглядається як ключовий фактор економічного зростання завдяки збільшенню витрат іноземних студентів, що призводить до створення нових робочих місць. Зокрема, уряд Канади планує до 2022 року вдвічі збільшити кількість іноземних студентів – до 450 тис. осіб, що, за розрахунками експертів, призведе до зростання витрат іноземних студентів в країні до 16,1 млрд. дол. і дозволить створити 86,5 тис. нових робочих місць.

Як засвідчили учасники прес-конференції «Освіта іноземців в Україні: особливості, переваги та проблематика» 2018 р., в усьому світі близько 5 млн. осіб перетинають кордон для здобуття вищої освіти, а кожен п'ятий здобуває вищу освіту в США. Кількість іноземних студентів в Україні теж постійно зростає, як і кількість українських ЗВО, де вони навчаються. Згідно з даними Українського державного центру міжнародної освіти, в Україні на початок 2019 р. навчалось 75605

іноземних студентів зі 154 країн світу, близько третини – це громадяни пострадянських держав, хоча за останні пару років їх частка скорочується до чверті. У першу десятку за кількістю іноземних студентів в Україні входять Індія, Марокко, Азербайджан, Туркменістан, Нігерія, Єгипет, Туреччина, Китай, Ізраїль, Грузія, громадяни яких складають близько 68 % від загальної кількості іноземних студентів.

Таблиця 2. Показники економічного впливу освітніх послуг за країнами

	США	Велика Британія	Німеччина	Франція	Австралія	Канада	Нова Зеландія	Інші країни Європи	Країни Азії, Африки, Латинської Америки та Близького Сходу	Японія	Китай	країни СНД	Україна
Частка світового ринку освітніх послуг, %	20	11,7	9,5	8,7	6,5	2,8	2,5	-	-	4,6			1,5
Доходи від надання послуг вищої освіти, млрд. дол. США	24				20				5	1,5	0,9	0,9	

Дослідники цього ж центру та деякі інші стверджують, що українська освіта приваблює іноземних вступників із кількох причин: достатньо висока якість і широкий спектр освітніх послуг, фундаментальність окремих освітніх напрямів, могутній інтелектуальний ресурс і високий науково-педагогічний потенціал; репутація провідних українських університетів, що зберігається протягом багатьох років; престиж і вигідна ціна за навчання; низька вартість проживання; ті самі права і свободи для іноземців, що й для громадян. На жаль, привабливість України за критеріями безпеки, інфраструктури, толерантності та деякими іншими, за якими майбутні іноземні студенти оцінюють ту чи іншу країну не на високому рівні, але зараз в цілому у світі склалась така ситуація, що політичну або безпекову стабільність в багатьох країнах не доводиться очікувати. Водночас на навчання в провідних закладах США та Європи у потенційних споживачів не вистачає коштів або ж

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

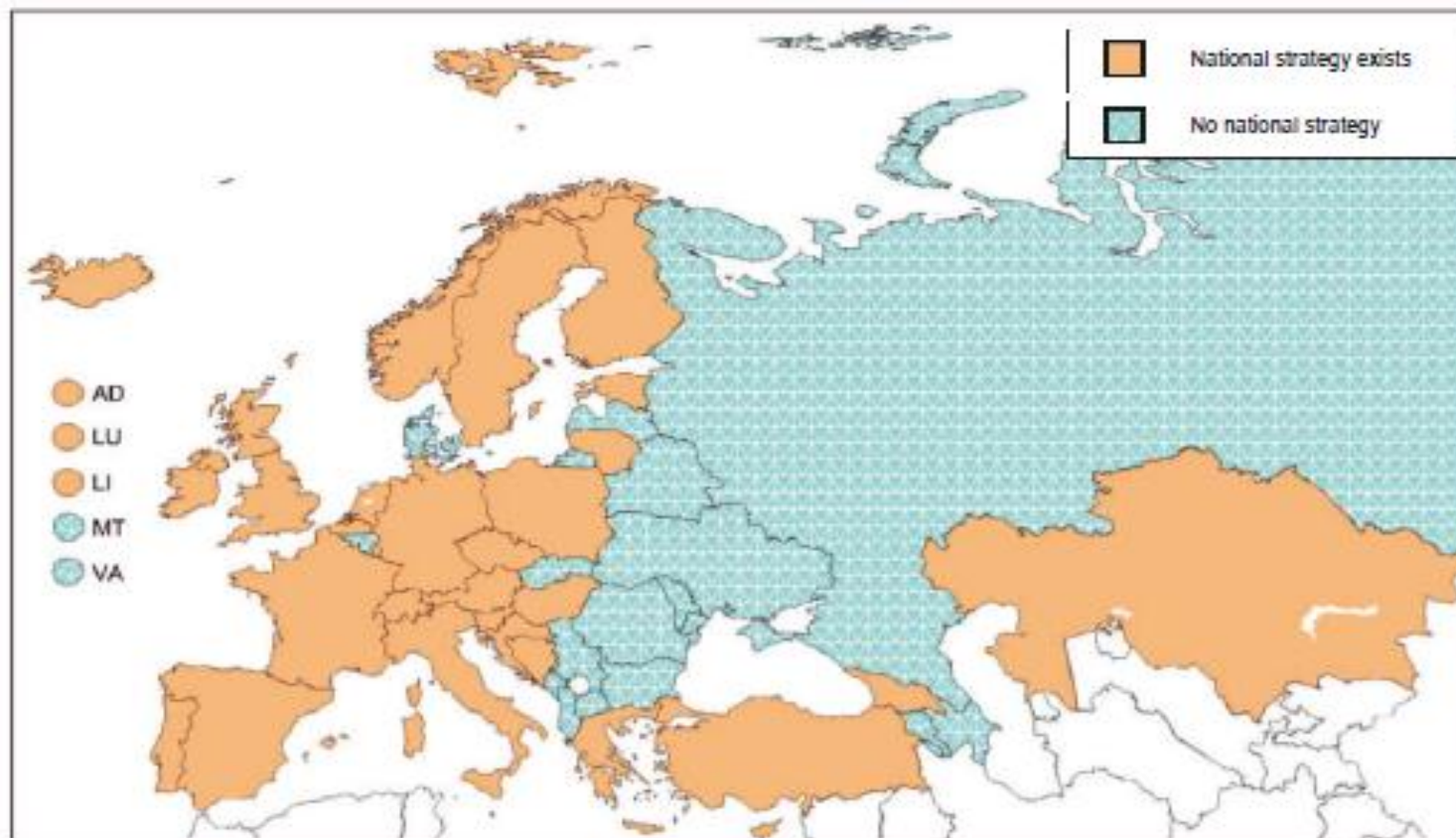
просто вони вважають, що в Україні легше навчатися. Якщо економіка України буде ефективно розвиватися, то іноземних студентів ставатиме більше і в подальшому вони стануть своєрідними послами України у світі.

З огляду на те, що до складу стратегії управління міжнародним трансфером знань входять: розробка Програми інтернаціоналізації університету, маркетингової стратегії та плану, відповідне проектне оформлення механізмів надання освітніх послуг тощо, варто розглянути деякі зі стратегічних інструментів. Зокрема, термін інтернаціоналізація вищої освіти – це процес інтеграції міжнародних, міжкультурних і глобальних елементів в освітні (педагогічні), наукові й адміністративні функції окремо взятої організації, тобто ряд аспектів, які зосереджені, але не обмежуються міжнародним співробітництвом і мобільністю. Інтернаціоналізація освіти, при якій створюється додана вартість, є експортом освітніх послуг. Хоча в багатьох європейських країнах основна відповідальність за діяльність з інтернаціоналізації лежить на самих ЗВО, рамки і стратегічний напрямок часто встановлюються на центральному рівні. Через Стратегію мобільності 2012 року країни Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) заохочувалися розробляти та впроваджувати власні стратегії інтернаціоналізації та мобільності. Крім того, у 2013 році Асоціація європейської вищої освіти у світі заохочувала країни-члени ЄС до розробки «всеохоплюючих стратегій інтернаціоналізації», проголошувалось «Зміцнення європейської ідентичності через освіту та культуру» у 2017 році, здійснювались заходи щодо підвищення мобільності та сприяння транскордонному співробітництву.

Національні стратегії інтернаціоналізації можуть сильно відрізнятись в різних країнах. Як правило, вони є офіційним політичним документом, розробленим центральними органами влади для досягнення загальної мети підтримки інтернаціоналізації. Хоча рівень деталізації політики інтернаціоналізації в таких документах може сильно відрізнятись, очікується, що вони визначатимуть якісні та кількісні цілі, описують процеси, органи та відповідальні особи, визначають джерела фінансування та роблять рекомендації. На карті подано результати ситуації щодо прийняття національних стратегій інтернаціоналізації в межах Європейського простору вищої освіти, наведені в звіті «The European Higher Education Area in 2018. Bologna Process Implementation Report». У порівнянні з ситуацією, яка була зареєстрована у 2015 році,

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

Source: BFUG data collection.

спостерігається явне зростання, і 16 нових країн повідомляють про наявність такої стратегії. Загалом тридцять дві країни ЄПВО мають активну стратегію інтернаціоналізації вищої освіти.

Кольором позначено країни, в яких - наявна національна стратегія, - відсутня національна стратегія інтернаціоналізації станом на 2016-2017 н.р. У Франції, наприклад, національна стратегія STRANES для вищої освіти була прийнята восени 2015 року. Вона

включає чіткий міжнародний вимір, що встановлює кількісні показники до 2025 року для подвоєння в'їзної та вихідної мобільності, настійно заохочуючи магістрантів виїжджати за кордон, розширюючи міжнародні освітні програми, включаючи розробку масових відкритих онлайн-курсів (МООС), вдосконалення навичок іноземної мови студентів та вдосконалення організації проектів міжнародного співробітництва.

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

Вагомим стимулом інтернаціоналізації освіти стає зростання впливу міжнародних професійних об'єднань, що дозволяє розширити спектр і підвищити якість освітніх послуг на їх вимогу, збільшити кількість учасників спільних освітніх програм і проектів, цьому сприяє й підвищення мобільності робочої сили.

Інтернаціоналізація освіти відбувається не лише в позитивному напрямку – іноді визнані освітні центри зазнають такого напливу закордонних студентів, що змушені запроваджувати обмеження на прийом іноземних громадян. Але втрачати цільову аудиторію не варто, тому поширення набуває стратегія створення закордонних відділень і філій ЗВО.

Отже, ЗВО вже переходять від стратегії захоплення ринку на основі задоволення попиту до стратегії розвитку пропозиції та фактично від інтернаціоналізації прямують до транснаціоналізації. Це викликає появу міжнародних угод та організацій, що сприяють взаємодії між ЗВО, наприклад, Європейська асоціація міжнародної освіти, Болонська декларація, Глобальний альянс транснаціональної освіти тощо. Наприклад, програма ЄС з підтримки освіти, підготовки кадрів, молоді та спорту в Європі «Erasmus+» на 2019 р. має загальний бюджет - 14,7 млрд. євро; окрім цього через бюджет зовнішньої політики ЄС надано 1,68 млрд. євро для фінансування заходів з третіми країнами (країнами-партнерами ЄС); загальні можливості мобільності - понад 4 млн. осіб; вища освіта - близько 2 млн. студентів; мобільність персоналу - близько 800 тис; молодіжні схеми обміну - понад 500 тис осіб; магістерські гранти - близько 200 тис студентів; спільні магістерські ступені - більше 25 тис студентів; стратегічне партнерство - близько 25 тис зв'язків; 125 тис шкіл, закладів професійно-технічної освіти, вищих і дорослих навчальних закладів, молодіжних організацій та підприємств; альянси знань - понад 150 створені на основі 1500 ЗВО і підприємств; співробітництво у секторальних навичках - більше 150, що створені 2000 провайдерами професійної освіти та підприємствами.

Варто відзначити регіональні відмінності функціонування системи міжнародного трансферу знань, зокрема, основними відмінностями в сфері надання освітніх послуг є спрямування трансферу на експорт чи на імпорт. Це пояснюється демографічними змінами - попит на вищу освіту більше у «молодих» країн порівняно з країнами зі старіючим населенням. Таким чином, поставка освітніх послуг відбувається країнами зі старіючим населенням, де все менше молодих студентів

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

вступають до університетів. Країни, що розвиваються, такі як Індія і Китай, є найбільшими імпортерами освіти у світі. Наступні розділи присвячені розгляду окремих регіональних тенденцій на ринках освітніх послуг.

2. Огляд регіональних ринків освітніх послуг

2.1. Африканський регіон

У новому звіті Світового банку "**Очікування та прагнення: нова система освіти на Близькому Сході та в Північній Африці**" повідомляється, що незважаючи на п'ять десятиліть інвестицій та вражаюче зростання рівня занять та рівноправності жінок у регіоні, освіта, включаючи вищу, не забезпечила підготовку очікуваного людського капіталу, необхідного для створення робочих місць та багатства в регіоні

Десятки мільйонів людей в африканських країнах щодня борються за доступ до освіти та працевлаштування. Африка – наймолодший континент у світі, 60% її населення – молодше 25 років. У той же час більшість молодих людей Африки не в змозі зробити свій внесок у регіональну економіку за відсутності освіти та робочих місць. В Африці на південь від Сахари рівень охоплення вищою освітою становить лише 9%.

Основні проблеми:

- відсутність достатньої кількості ВНЗ;
- недостатність кадрів для впровадження інновацій в навчальні програми та педагогіку; недостатні можливості для фінансування студентів;
- брак зусиль для обслуговування широкого кола уразливих верств населення, зокрема зростаючої кількості студентів-біженців;
- корупція в ВНЗ (Кенія);
- навчальні програми перекошені в бік теорії, а не практики, і вони, як правило, застарілі та орієнтовані на теорію і запам'ятовування;

- університети мають дуже слабку автономію у вирішенні академічних, кадрових та фінансових питань; особливо це стосується державних університетів;
- безробіття серед молоді, для вирішення проблеми необхідно реформування навчальних програми вищої освіти (Ефіопія) ;
- фейкові університети та ступені, які пропонують неакредитовані установи;
- відсутність надійних систем забезпечення якості;
- витік мізків: більшість кращих африканських випускників залишають континент через розчарування у проведенні досліджень, незважаючи на рішучість залишитися. Іноді, коли вони повертаються зі ступенем PhD, їх не приймають;
- брак викладачів-дослідників в державних університетах (Марокко) ;
- економічна криза змушує студентів кидати навчання (Зімбабве).

Офіційна політика

- Уряд Південної Африки затвердив законопроект про внесення змін до Національних кваліфікацій. Його впровадження посилить спроможність Південноафриканської кваліфікаційної адміністрації перевіряти кваліфікації посадових осіб, у тому числі викладачів вузів.
  - В Єгипті започатковано премію для студентів за досягнення у розробці програмного забезпечення.
  - Уряд виділяє додаткові кошти на розвиток інфраструктури технічних вузів (Гана)
  - Кенія зміцнює професійно-технічну освіту. Уряд увів в дію новий набір гармонізованих навчальних програм та стандартів якості, націлених на компетенцію, які повинні революціонізувати сектор технічної та професійної освіти та професійної підготовки.
  - Уряд Гани наказав перевірити кваліфікацію всього викладацького складу в технічних університетах через те, що деякі викладачі при влаштуванні на роботу використовували шахрайські сертифікати.

- Прикладні дослідження у ВНЗ будуть фінансуватись додатково (Нігерія).
- Уряд планує запровадити централізований прийом до університетів (Гана)
- Знято мораторій на рекрутинг викладачів (Зімбабве).
- Пріоритет – підвищення якості викладацьких кадрів (Гана).
- Головні регуляторні органи вищої освіти Гани встановили ступінь PhD як мінімальну кваліфікацію для викладання в університеті.
- Міністерство науки і вищої освіти Ефіопії схвалило нову прозору стратегію для відбору і призначення лідерів вищої освіти, яка заснована тільки на урахуванні заслуг претендентів.
- Сфера вищої освіти Кенії за останні п'ять років стрімко зросла, що створило значні складності у державному фінансуванні освіти. Тому університети втричі збільшили оплату за навчання.

Події і заходи

- Комітет глав десяти держав і урядів Африканського Союзу (AU-C10), який бореться за підвищення ефективності функціонування сфери освіти, науки і техніки в Африці, на саміті в Малаві закликав держави-члени виконати своє першочергове зобов'язання – виділити 1% свого ВВП на наукові дослідження та розробки, а також збільшити інвестиції в освіту і науку. Комітет складається з керівників Сенегалу, Чаду, Єгипту, Габону, Кенії, Малаві, Маврикія, Намібії, Сьєрра-Леоне та Тунісу.
- Група лідерів закладів вищої освіти звернулась до уряду з вимогою звільнити університети та інші навчальні заклади від сплати певних податків, щоб дати їм змогу краще виконувати свої функції. (Уганда).
- На безстроковий страйк вийшло приблизно понад 37 тис. викладачів – членів Профспілки академічного персоналу. (Нігерія).

Міжнародне співробітництво

- Уряд Південної Кореї виділив \$9 млн на стипендіальний грант для підтримки аспірантів, досліджень та інновацій у різних університетах в Африці за програмою "Регіональний стипендіальний та інноваційний фонд" (RSIF).
- Посол Китаю в Гані Ван Шітт і міністр фінансів Гани Кен Офори-Атта підписати договір про надання гранту на реалізацію другого етапу проекту будівництва Університету охорони здоров'я і суміжних наук.
- У 2020 році в Єгипті відкриє свої двері Німецький університет прикладних наук, який буде першим у своєму роді в регіоні Північної Африки.
- Korea Advanced Institute of Science and Technology – KAIST візьме участь у реалізації стратегічного плану економічного розвитку Кенії, створюючи "під ключ" Кенійський KAIST.
- Уряд Сьєрра-Леоне отримав грант від Всесвітнього банку для технічної та професійної освіти та професійної підготовки, орієнтований на сільське господарство, рибальство, туризм, нафту і газ, і гірничодобувні галузі.

Наука та інновації

- Міністерство освіти за підтримки Європейського Союзу, реалізувало проект під назвою «Освіта – світло». За додаткової підтримки співтовариства діаспори Міннесоти у 2014 році в 10 університетських містечках було інстальовано електронну бібліотеку eGranary. (Сомалі)
- Академія наук Африки у співпраці з Африканською організацією зі стандартизації розробила глобальний стандарт Good Financial Grant Practice (GFGP) – "Ефективна практика надання грантів" яка сприяє прозорості та посиленню управління фінансуванням грантів по всьому світу. Впровадження стандарту зможе збільшити готовність спонсорів платити гранти безпосередньо африканським дослідникам та покращити управління африканськими дослідницькими установами.
- Міністерство ІКТ та інновацій і Міністерство освіти Руанди розподілять 14,000 ноутбуків серед студентів.

- Єгипет у співпраці з Об'єднаними Арабськими Еміратами та Королівством Саудівська Аравія планує створити найбільшу цифрову бібліотеку у світі. Планується об'єднати Єгипетський банк знань, Дубайську цифрову бібліотеку та Саудівську цифрову бібліотеку з метою надання інформаційних ресурсів та послуг для студентів та науковців.
- Інноваційна модель розширення сфери вищої освіти. В Руанді запущено програму Кеплер у партнерстві з Південним Нью-Гемпширським університетом США. Унікальна академічна модель поєднує індивідуальне навчання, онлайн-навчання, та навчання на робочих місцях, що дозволяє більше ніж 90% випускників отримати роботу через шість місяців після закінчення навчання. (Руанда)

Споживчий попит та конкурентне середовище

- Національна комісія університетів схвалила створення медичного університету Байелса, третього в штаті та 48-го державного в країні. (Нігерія)
- Уряд Камеруну оголосив про відкриття міждержавного Камеруно-Конголезького міждержавного університету Сангмеліма.

2.2. Азіатський регіон

Моніторинг ринку вищої освіти в країнах Азіатського регіону допоміг прослідкувати наступні **тенденції**:

- ✓ впровадження нових спеціальностей в університетах, акцент на інформаційних технологіях та робототехніці (КНР);
- ✓ спрямованість багатьох країн на посилення вивчення англійської мови в університетах (В'єтнам);
- ✓ Китай продовжує займати високі позиції в глобальних рейтингах, чому сприяють значні інвестиції в науку;
- ✓ помітне значне збільшення кількості та частки «висококваліфікованих дослідників» в регіоні (Сінгапур, КНР).

Проблеми

Не вдалося країнам Азії оминати і певних несприятливих аспектів. Серед проблем на азіатському ринку вищої освіти спостерігаються такі:

- ✓ обмеження академічної свободи, втручання владних органів в діяльність університетів (Індія, Південна Корея);
- ✓ непорозуміння між представниками державних органів та керівництвом університетів (Тайвань);
- ✓ погіршення репутації ВНЗ через випадки підроблення документів про наявність вищої освіти (фальшиві дипломи в Пакистані);
- ✓ правопорушення та злочинність в рядах топ-керівництва ВНЗ (Південна Корея);
- ✓ конфлікт релігії та науки в Індії;
- ✓ безробіття та проблеми з працевлаштуванням (Китай);
- ✓ нехтування нормами етики та випадки шпигунства при здійсненні наукових досліджень (КНР).

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

Офіційна політика

Політика більшості держав Азіатського регіону спрямована на надання вищим навчальним закладами більшої автономії задля створення локальної та глобально конкурентоспроможної робочої сили (В'єтнам, Індія) та на інтернаціоналізацію.

Тайвань, зокрема, прагне залучити більше іноземних студентів з країн Південно-Східної Азії в рамках " нової політики південної зони " побудови більш сильних політичних та економічних зв'язків у регіоні.

Конкурентне середовище

Країни азіатського регіону, інвестуючи в науку, змагаються за першість у кількості висококваліфікованих дослідників або «вчених світового класу».

Помітна активна боротьба в регіоні за іноземних студентів, задля збільшення кількості яких держави вдаються до різних методів, починаючи від активного введення англійських програм (В'єтнам) до послаблення обмежень щодо працевлаштування іноземців (Японія).

Міжнародне співробітництво

Країни Азіатського регіону, як і раніше, відкриті до співробітництва як на регіональному, так і глобальному рівнях.

Розвивається двостороннє співробітництво Китаю і Тайланду, Японії та Малайзії: країни ведуть активну співпрацю з академічних обмінів та створюють закордонні філії університетів.

Проте мають місце і негативні тенденції на міжнародній арені. Так, спостерігається дедалі більше напруження у відносинах між США та Китаєм через звинувачення останнього у шпигунстві працівників компанії Huawei та «непрозорість» діяльності Інституту Конфуція. Також загальмувалось співробітництво Індонезії та Тайваню.

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

Наука та інновації

Серед країн азіатського регіону у сфері інновацій цього разу особливо виділився Китай, що має великі плани з проведення транскордонних досліджень. Очікується, що до 2035 року в регіоні з'являться одні з провідних світових компаній, і це майбутній план так званої території Великої затоки.

Створення Південно-китайської затоки може скласти конкуренцію Силіконовій долині, Токійській затоці та іншим інноваційним центрам.

Попит і споживачі

Попри успіхи у міжнародних рейтингах, помітні і деякі негативні моменти. Серед студентів азіатських ВНЗ прослідковується сильне невдоволення якістю освіти (Індія) та можливостями працевлаштування (Індія, КНР).

По всьому регіону загалом зростає попит на спеціальності у сфері ІТ, в деяких країнах – і на вивчення японської мови (Китай, В'єтнам, Непал).

2.3. Країни СНД

Проблеми

Моніторинг ринку в сфері вищої освіти країн СНД свідчить про наступні проблеми:

- недостатнє фінансування вищої школи (всі країни регіону);
- затребуваність випускників ринком праці (Казахстан, Білорусь, Вірменія, Туркменістан);
- проблема працевлаштування дипломованих випускників (всі країни регіону);
- недостатній рівень якості вищої освіти (Казахстан, Азербайджан, Грузія, Білорусь);
- дисбаланс між потребами підприємств і кадрами, які готують ВНЗ (Білорусь, Казахстан).

Офіційна політика спрямована на проведення реформ в освітній сфері:

- впровадження законів, спрямованих на підвищення якості вищої освіти (Казахстан, Білорусь, Грузія);
- посилення критеріїв відбору до вищих навчальних закладів (Білорусь, Казахстан);
- впровадження ІТ-технологій в освітній процес (Білорусь, Казахстан, Грузія);
- розвиток стратегії інтернаціоналізації та дводипломної освіти (Білорусь, Казахстан);
- підготовку висококваліфікованих кадрів, які володіють сучасними технологіями, здатними оперувати великими масивами професійної інформації, конкурентоспроможними на світовому рівні. (Казахстан, Білорусь, Туркменія);
- підвищення рівня незалежності та академічної свободи університетів (Казахстан, Білорусь);

Події і заходи

У Казахстані з 2021 року припинять випускати дипломи державного зразка. Про це повідомив віце-міністр освіти Республіки Казахстан в ході круглого столу з питань забезпечення якості освіти в Сенаті Парламенту Республіки Казахстан. 57,9 мільярда тенге витратять на модернізацію 20 вузів і 180 коледжів. Кошти виділятимуться з держбюджету. У Астані відкриється новий ІТ-університет, який буде готувати спеціалістів для всіх галузей економіки.

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

Huawei в Білорусі відкрив перший авторизований навчальний центр. Подібні центри з навчання ІТ-фахівців працюють у 149 державах світу і ними підготовлено понад 70 тис. сертифікованих фахівців.

У вузах Азербайджану у 2019-2020 навчальному році планується значно збільшити місця в рамках держзамовлення.

Активність вузів В Алмати 38 вищих навчальних закладів об'єдналися в Альянс університетів U38. Мета альянсу - залучити потенціал викладачів і експертів університетів, які будуть займатися науковими розробками, обмінюватися досвідом, реалізовувати соціальні, культурні та інші проекти. Альянсом U38 запущено ряд міжвузівських проектів.

Казахстансько-Британський технічний університет став лідером відразу за трьома спеціальностями в рейтингу освітніх програм вузів Республіки Казахстан Національної палати підприємців «Атамекен» за 2018 рік. Ще за трьома спеціальностями університет посів друге місце. Крім того, в нинішньому навчальному році Казахстансько-Британський технічний університет відкрив шість нових перспективних освітніх програм: бакалаврат «Аналіз великих даних», «Кібербезпека», «ІТ і журналістика», «Комп'ютерна графіка та дизайн» і «Прикладна математика», а також магістерську програму «Аналіз даних». Головним пріоритетом при їх розробці була затребуваність випускників ринком праці.

Спільну лабораторію відкрили Білоруський державний університет інформатики і радіоелектроніки спільно з ІТ-компанією JET BI. На базі Білоруського національного технічного університету відкривають перший спільний інститут з Узбекистаном. Навчальний процес буде організований на основі міжнародних стандартів з опорою на навчальні плани двох держав. Крім того, на базі інституту буде організовано спільний науково-дослідний центр.

Міжнародна співпраця Країни СНД послідовно нарощують міжнародне співробітництво в сфері підготовки висококваліфікованих фахівців, активно інтегруючись у світовий простір, розширюючи партнерство з багатьма країнами світу.

Одним з пріоритетних напрямків в освітній сфері Білорусі є співпраця з Китайською Народною Республікою. Білорусь зацікавлена в подальшому розширенні міжвідомчих і регіональних контактів, поступальному нарощуванню міжуніверситетського співробітництва, взаємодії між двома державами в області спільної підготовки кадрів. 2019 рік

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

оголошено Роком освіти Білорусі в Китаї. Сьогодні в Білорусі здобувають освіту понад три тисячі китайських студентів. Білоруська сторона відправила на навчання близько тисячі студентів, і щорічно кількість академічних виїздів в КНР збільшується на сто стажувань. Щорічно в рамках білорусько-китайського співробітництва створюються спільні освітні програми, наукові проекти, навчальні структури та лабораторії, укладаються договори про співпрацю і академічні обміни.

На новий рівень співпраці вийшла Білорусь та Республіка Судан. Підписана Програма розвитку співробітництва в сфері вищої освіти на 2017-2020 роки. В якості пріоритетних напрямків співробітництва обмін студентами і викладачами, проведення спільних досліджень і взаємних консультацій, участь у семінарах і академічних зустрічах, реалізація спеціальних короткострокових освітніх програм і проектів.

Активного партнерства набувають відносини Білорусі з Індонезією. Підписано Меморандум про взаєморозуміння, який передбачає подальший розвиток прямих зв'язків між закладами вищої освіти двох країн, обмін інформацією, що стосується різних аспектів освітньої діяльності, в тому числі з питань, які пов'язані з визнанням документів про освіту.

Розширює співпрацю в сфері освіти Білорусь і Республіка Гана. В якості пріоритетних напрямків – організація стажувань та перепідготовка фахівців з числа громадян Республіки Гана в білоруських установах освіти, розвиток міжвузівського співробітництва, спільні наукові дослідження та обмін студентами.

Набуває розвиток співпраця в освітній Білорусі і Зімбабве. Підписано Меморандум про взаєморозуміння і готується угода про взаємне визнання документів про освіту.

Останнім часом активізується і зміцнюється казахсько-французьке партнерство. Підписано Протокол про внесення змін і доповнень до Угоди між Міністерством освіти і науки Республіки Казахстан та Міністерством Європи і закордонних справ Французької Республіки. Угода передбачає підготовку висококваліфікованих кадрів, розвиток стратегії інтернаціоналізації та дводипломної освіти.

3. Результати діяльності КПІ ім. Ігоря Сікорського в міжнародній сфері

КПІ ім. Ігоря Сікорського наразі провадить активну міжнародну діяльність, про що свідчать результати за попередній рік, висвітлені в звіті проректора С.І. Сидоренка Вченій раді КПІ ім. Ігоря Сікорського 21 січня 2019 року "Підсумки міжнародної діяльності університету в 2018 р. та завдання на 2019 р." . Велику увагу було приділено аналізу та розробці відповідних напрямів удосконалення системи менеджменту міжнародної діяльності, наближення її моделі до провідних університетів світу з високим лідерським потенціалом. Головними завданнями стали активізація цільових робочих груп: з поглиблення інтернаціоналізації; з аналізу міжнародних пропозицій з точки зору їх інвестиційної привабливості; з посилення позицій КПІ в світових рейтингах університетів. Як нові механізми цільового менеджменту в освітній сфері все більшого застосування набуває участь у проектах ЄС з розвитку потенціалу вищої школи, сформована система критеріїв доцільності співпраці із зарубіжними партнерами з огляду на інвестиційну привабливість, практичну корисність для розвитку університету, розширюється присутність в інформаційному просторі, соціальних мережах.

За останні п'ять років спостерігається активізація участі університету в міжнародному просторі, покращення показників міжнародної діяльності. Було проведено 243 міжнародних заходи, 66 конференцій. В переговорах із послами 8-ми країн та 177 делегаціями всіх континентів, досягнуто важливих домовленостей за перспективними змістовними спрямуваннями в освіті, науці, інноватиці.

Існують домовленості про науково-технічне співробітництво з Нобелівськими лауреатами Полом Нерсом та Жюлем Оффманом, в сфері HiTech'a про започаткування програм "Подвійного диплому", створення в КПІ лабораторії штучного інтелекту. Планується створення Центру з кібербезпеки для країн Східного Партнерства. З Польською комічною агенцією та Познанською політехнікою розпочато супровід, як міжнародного, проекту космічної програми КПІ "PolyITAN-3", розвивається співпраця в оборонному комплексі з рядом азійських країн, відкриваються нові перспективи в науково-освітньому співробітництві з Японією. Взаємодія Департаменту науки та інноватики, Департаменту міжнародного співробітництва, двох Національних контактних пунктів програми ЄС "Horizon 2020" активізували діяльність за напрямками

"Інформаційні технології" і "Клімат та використання ресурсів" і забезпечили збільшення грантової підтримки за програмами Євросоюзу.

Розробляються нові сценарії інвестиційно привабливих для КПІ міжнародних пропозицій китайських партнерів. Наприклад, використання «розподілених навчально-наукових лабораторій, центрів, опорних пунктів в сфері освіти, науки і інноватики», які складаються з двох частин-близнюків ("двійників"): одна створюється в КПІ, друга – в університеті-партнері. На їх базі можуть виконуватися також і проекти в освітній сфері – типу "Подвійний диплом" ("Диплом двох університетів-партнерів"), за схемами навчання "2+2", "3+1", "1+1" років тощо. Зокрема, ця ідея віднайшла прихильників у Китаї - інноваційний бізнес провінції Чжецзян створює спільний центр інженерних інновацій у формі двох пов'язаних частин – в Китаї на базі компанії Golden Egg Science and Technology та в КПІ. Аналогічні проекти здійснюються Зварювальним та Хіміко-технологічним факультетами.

Такі утворення допомагають залучити студентів до наукової діяльності та наблизити освітні процеси до провідних технологій світу. У 2018 році виконувались 66 міжнародних наукових проектів, а всього – 185, зокрема, три за програмою «Horizon 2020», 5 проектів програми НАТО "Наука заради миру і безпеки", 6 – білатеральних (ФЕЛ, ІПСА, ФІОТ, ІФФ, ФМФ, ФБМІ, 4 з цих проектів – ХТФ). Пріоритетами в міжнародній науково-технічній діяльності є співпраця з країнами ЄС, США, Китаєм, які, за даними ЮНЕСКО, спрямовують на науку 2/3 коштів, які виділяються на цей напрям в світі. В КПІ близько 76% наукових проектів – саме з цими країнами. Продовжено серію вже традиційних наукових конференцій з представництвом Польської Академії Наук в Києві.

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

В освітній сфері спільно з профільними Департаментами та підрозділами виконувались три проекти за програмою Європейського союзу ERASMUS+ і чотири проекти у рамках програми EURASIA, пілотні проекти дуальної освіти з транснаціональними корпораціями Боїнг, Хуавей, Самсунг. І вже є перші ластівки - вже отримали дипломи дванадцять магістрів, підготовлені за цільовими навчальними програмами дуальної освіти для Боїнга–Прогрестеха. Розширюється підготовка за програмами подвійного диплому - на початок 2019 року вже 17 програм із університетами 10 країн, перший випуск магістрів за Програмою подвійного диплому Механіко-математичного інституту з Познанською політехнікою

Позитивна і динаміка міжнародної студентської мобільності: кількість угод про участь КПІ в проектах "Мобільності" ERASMUS+ зросла до 64; на включене навчання виїжджали 209 наших студентів та 16 аспірантів. Посилено увагу до формування лідерських якостей студентів і молодих вчених КПІ через участь у Міжнародних програмах виховання нової ментальності, навичок демократичних перетворень та державного управління – якостей, важливих для майбутньої управлінської еліти України. Як приклад: Українсько-Польський центр направив 60 студенток, аспіранток та молодих вчених-жінок КПІ до Міжнародної конференції Євросоюзу у Варшаві “Perspektywy Women in Tech Summit”, яка мала гендерну спрямованість і дозволяє наблизитись до європейських цінностей.

Як результат, За кошти 6 освітніх проектів програм TEMPUS та ERASMUS+ обладнано 7 навчальних лабораторій на факультетах та в інститутах. Прикладами практичної ефективності можуть бути співпраця з партнерами з різних країн, останнім часом особливо з Китаю й Туреччини. Починає приносити позитивні результати активність Центру Міжнародної Освіти на міжнародних ринках освітніх послуг.

Серед університетських заходів та досягнень варто відзначити й інші здобутки підрозділів, вчених і студентів КПІ:

- в загальній активності міжнародного співробітництва – ЗФ, ІФФ, ІТС, ХТФ, ФММ, ФБТ, ФЕЛ;
- в активності на міжнародних ринках освітніх послуг – ЗФ, ІФФ, ІТС, ІЕЕ, ІПСА, ФМП, ХТФ;
- в міжнародних публікаціях – ІПСА, ФЕА, ІТС, ПБФ, ФЕЛ, ФБТ, ФПМ;
- в розвитку академічної мобільності – РТФ, ІФФ,ФЛ, ЗФ, ХТФ, ФМФ, ІЕЕ.

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

До 7 збільшилась кількість світових рейтингів університетів, до яких запрошений КПІ. Як визнання довіри КПІ ім. Ігоря Сікорського доручено організувати роботу секретаріату Національного номінаційного комітету України з присудження премії Нобелівського фонду сталого розвитку та супровід першого національного конкурсу проектів в цій сфері. Винагороди від закордонних партнерів - ректор КПІ М.З. Згуровський та Почесний доктор КПІ, випускник КПІ Юрій Гогоці нагороджені найвищою відзнакою Уряду Китаю для іноземних спеціалістів – "Премією Дружби".

4. Перспективні шляхи розвитку діяльності українських університетів в умовах глобалізації та інтернаціоналізації українського ринку освітніх послуг

Українська освіта, незважаючи на перепони на шляху її розвитку, залишається привабливою для іноземних студентів багатьох країн. Найпопулярніші спеціальності серед іноземних студентів – медицина, менеджмент, право, економіка та будівництво. Водночас розширення міжнародного співробітництва України в інженерній та ІТ сферах дозволяє очікувати підвищення попиту на освітні послуги за цими спеціальностями. В Україні навчання іноземних студентів у 2018-2019 н.р. здійснюють 443 ЗВО.

Як свідчать результати дослідження, наведені аналітиками «Economist Intelligence Unit» у доповіді «Майбутнє вищої освіти: Як технологія формуватиме навчання, одними з перспективних напрямів розвитку освітньої сфери стають все глибше проникнення та поширення ІТ в процес надання освітніх послуг. У звіті стверджується, що передусім постає питання про зміст освіти у XXI ст., що саме означає «бути освіченою людиною» в новому тисячолітті. Масштабні технологічні зміни будуть якісно змінювати навички майбутньої робочої сили, а також її підхід до роботи в цілому. Як наслідок, суспільствам у всьому світі доведеться розглянути, як максимально використати ці нові можливості та яким чином забезпечити конкурентоспроможність на світовому ринку. Ці зміни матимуть значний вплив і на вищу освіту.

Протягом наступного десятиліття передові технології зроблять освіту в межах досяжності для багатьох різних людей у всьому світі, дозволять більшу спеціалізацію в навчальних програмах і методиках навчання, ніж будь-коли раніше. Завдяки цим перевагам виникає проблема забезпечення того, щоб інфраструктура та операційна діяльність університету були придатні для впровадження та підтримки перспективних технологій на території кампусу. Як завжди, перед адміністрацією постають питання, що потребують ретельного зваження: як витратити бюджетні кошти при виборі нових технологій і водночас як найкраще підтримувати технологічні досягнення, уникаючи постійного ризику морального зносу.

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

Дистанційна освіта, складні системи управління навчанням та можливість співпрацювати з партнерами з досліджень з усього світу - це лише деякі з трансформаційних переваг, які можуть отримати сучасні університети. На жаль, викладачі, які звикли до традиційного способу викладання, можуть не хотіти вкладати час для вивчення нових методів або можуть не мати бюджету на необхідну перепідготовку, власне технічне переоснащення. Але тепер перед ним студенти, чиє життя змалечку супроводжує комп'ютер. Роль технологій у формуванні майбутнього вищої освіти полягатиме у тому, що технологічні інновації матимуть серйозний вплив на методику викладання протягом наступних п'яти років.

Фактично, технологія стане основною відмінною рисою в залученні студентів та корпоративних партнерів. Навчання в Інтернеті набуває все більшого поширення в університетах у всьому світі. Багато впливових осіб, зокрема, учасників державного управління, розглядають ключові можливості навчання в режимі он-лайн для просування своєї місії. Водночас, корпоративно-академічні партнерства становитимуть все більшу частину університетського досвіду, в той час, коли фінансування та контроль витрат є ключовими проблемами - для залучення корпоративних партнерств установи повинні продемонструвати прихильність до передових технологій.

Водночас, перспективні технології окрім позитивного впливу на університетські кампуси часом перешкоджають реалізації повної вигоди через використання у способи та з цілями, для яких вони не призначені: зростання студентського плагіату, обману і відволікання, які властиві легкому і готовому доступу до мобільних технологій.

Отже, вища освіта перебуває в авангарді глобалізації. Респонденти опитування, проведеного аналітиками «Economist Intelligence Unit», говорять, що присутність за кордоном буде нормою для більшості університетів протягом наступних років, і 54% респондентів стверджують, що їхні інститути або вже мають іноземні представництва або планують їх відкрити протягом наступних трьох років. Дистанційна освіта також стає все більш глобальною, оскільки університети в США і за кордоном використовують передові технології для того, щоб зробити освіту доступним для багатьох інших людей у всьому світі.

Інтернаціоналізація:

Для КПІ ім. Ігоря Сікорського настав час зосередитись на викликах сьогодення і розробити нову Стратегію діяльності в міжнародній сфері на період до 2025 року. Її центральним завданням має стати поглиблення комплексної інтернаціоналізації університету: посилення міжнародної компоненти в усіх складових діяльності, організація досліджень і освітніх технологій (в тому числі – технологій дуальної освіти) підготовки конкурентоспроможних фахівців, реформування за моделлю сучасного дослідницького університету лідерського типу, набуття репутації високорейтингово університету за міжнародно визнаними критеріями і забезпечення, в результаті, зростання економічних показників.

Досягнення кращих результатів за критеріями успіху в процесі

інтернаціоналізації можливе завдяки розвитку таких напрямів діяльності як:

- залучення всіх підрозділів до міжнародної діяльності, збалансування участі в ній кафедр;
- посилення мобільності молодих вчених, активне залучення студентства до досліджень;

- виховання нового покоління викладачів на принципах глобального, європейського мислення в освітньому, в науковому, в ментальному вимірах;
- поглиблення міждисциплінарності в конструюванні змісту навчального процесу, зокрема, в підготовці фахівці за міждисциплінарними магістерськими спеціалізаціями;
- включення методології міжнародних наук до "технічної ментальності" університету;
- активізація участі університету в міжнародних консорціумах для виграшу міжнародних грантів, як одного з ключових джерел надходжень у бюджет університету;
- активізація візитів іноземних професорів, залучення студентів, аспірантів до участі в міжнародних проектах;
- забезпечення високої якості та міжнародна акредитація освітніх програм, розробка дистанційних освітніх курсів;
- удосконалення інформаційного забезпечення і доступу до ресурсів університету, особливо з закордону;
- налагодження заохочувальної та мотиваційної системи участі в міжнародній і зовнішньоекономічній діяльності тих, хто організовує і активно діє в міжнародній сфері. Зокрема, вже започатковано для морального заохочення рейтинг «Викладач міжнародного рівня», а економічні мотиватори тісно пов'язані з надходженнями від зовнішньоекономічної діяльності.

З огляду на дослідження, проведені науковцями КПІ ім. Ігоря Сікорського, перспективними ринками для експорту українських освітніх, науково-технічних послуг і продуктів пропонується розглядати більшість країн Азії, Африки та Латинської Америки. Необхідно врахувати збільшення запитів на відкриття закордонних філій, попит як очну, так і дистанційну форми навчання.

Також варто звернути увагу на такий перспективний напрямок як щільну співпрацю між ЗВО та позауніверситетськими установами, зокрема, державними, науковими, промисловими і бізнесовими. Завданням такої стратегії у сфері освіти є підвищення конкурентоспроможності як окремих ЗВО, так і освітньої сфери країни та досягнення синергії, що виникатиме завдяки співпраці між окремими організаціями.

forea@kpi.ua
www.forea.kpi.ua
+380442366281

Окремої уваги потребує налагодження шляхів вступу закордонних споживачів освітніх послуг в українські виші. В Україні окрім Українського державного центру міжнародної освіти існують посередницькі компанії-агенти. У всьому світі спостерігається тенденція до нехтування послугами посередників з боку авторитетних ЗВО, але це зменшує кількість ділових зв'язків і звужує обсяг потенційних споживачів.

І ще один важливий напрям діяльності - зусилля щодо підвищення працевлаштованості випускників. Це особливо важливо, оскільки недавні випускники все ще набагато частіше залишаються безробітними, ніж їхні колеги з досвідом, а в деяких країнах нещодавні випускники-жінки мають помітно високий рівень безробіття. Проте, налагодження співпраці між партнерами з різних країн дозволить збалансувати економічну ситуацію та допоможе обмежити негативний вплив цього фактора.

Отже, трансфер знань з метою підготовки або перепідготовки фахівця та трансфер технологій є суцільною системою, створюваною у сучасних умовах університетами спільно як з вітчизняними, так й іноземними партнерами відповідно до ринкових умов. Така співпраця може стати рушієм у вирішенні конфліктів в економічних системах, спричинених проблемами в незадовільній кваліфікації персоналу, неефективному застосуванні сучасних технологій, економічних розбіжностях в інтересах учасників та інноваційнотехнологічному розвитку, якого потребують сучасні підприємства.